

Samspill og kommunikasjon

Heidi E. Nag

Spesialpedagog, Frambu

FRAMBU

KOMPETANSESENTER FOR SJELDNE DIAGNOSER

Sender

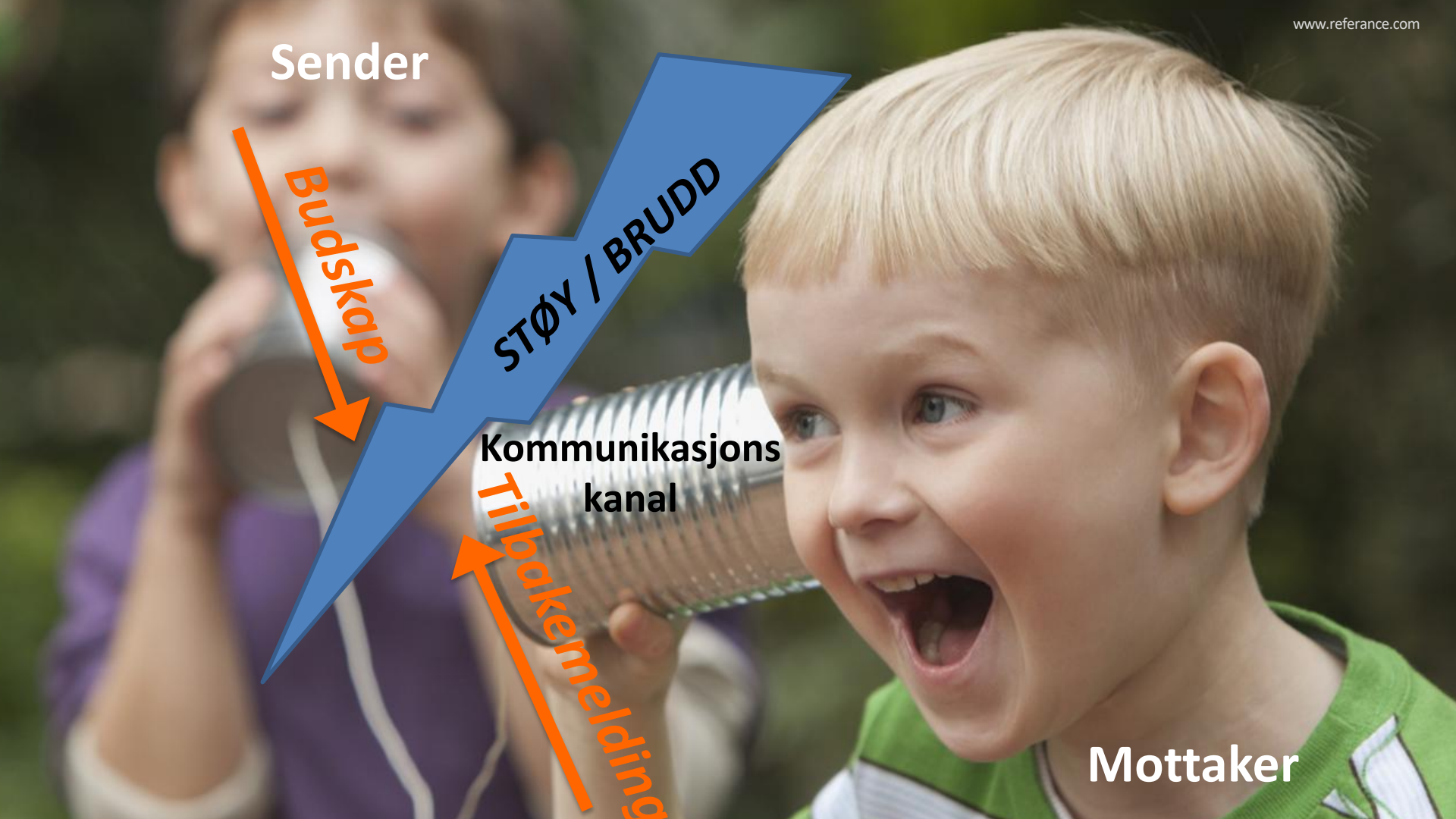
Budskap

STØY / BRUDD

Kommunikasjons
kanal

Tilbakemelding

Mottaker

Kommunikasjonsmåter

- Talespråk
- Blikk
- Lyd
- Gester
- Mimikk
- Tegnspråk
- Skrift
-

Samspill

Vekselvirkning mellom to (flere) aktører som handler med hverandre

- Innebærer kommunikasjon
- Gjensidig forståelse og utbytte
- Forutsetter en viss grad av gjensidighet mellom partene
- Forutsetter ikke jevnbyrdighet eller likhet

Samspill og kommunikasjon

- Påvirkes av:

Kognitive ferdigheter

Eksekutive ferdigheter

Autismespektervansker

Språkferdigheter

Autismespekterdiagnoser

Det **atferdsmessige** uttrykket for
nevrobiologisk betinget dysfunksjon
som defineres ved avvikende atferd på
følgende områder:

ASD

- **Kvalitative avvik i sosialt samspill**
- **Kvalitative avvik i kommunikasjonsmønstre**
- **Begrenset, stereotyp og repeterende repertoar av interesser og aktiviteter**

ASD og ADHD forekomst med og uten PWS

Forekomst:

- ASD rund 1-1,5 %
- ADHD rundt 3%

I Prader-Willis syndrom :

- ASD: ca 40%?
- ADHD: 20%?
- Usikre tall, men **klart** forhøyet

Autismespekterforstyrrelser

Oppsummert

- ASD er definert ut fra atferds og personlighetsmessige trekk som ikke nødvendigvis henger biologisk sammen
 - Finner ikke biologiske eller psykologiske modeller som forklarer hele bredden av symptom
- ASD diagnoser gis til en mengde svært ulike biologiske grupper
 - En mengde ulike årsaker til ASD
 - Liten grunn til å anta at en og samme biologisk intervensjon skal virke på alle
 - Biologisk intervensjon på bestemte undergrupper sannsynlig
 - Grunn til å tro at også ped/psyk intervensjoner bør tilpasses biologisk undergrupper
- Men: ASD *er* for tiden en **klinisk nyttig** (fiksjon)
 - Intervensjoner virker og er nødvendige

Språk/kommunikasjon og PWS

- Generelt lite forskning.
- Stor variasjon, men generelt forsinket/forstyrret språkutvikling

Faktorer som kan ha innvirkning på barnets kommunikasjons- og samspillsferdigheter

Faktorer ved personen

- Medisinske utfordringer (f.eks. smerter, ubehag)
- Sansemessige utfordringer (syn, hørsel)
- Grad av utviklingshemming (f.eks. tolke, bearbeide, respondere; tempo)
- Motoriske utfordringer (f.eks. munnmotorikk – uttale)
- Oppmerksomhet og konsentrasjonsvansker
- Kontaktvansker
- Tempo
- Spesifikke språkvansker (vansker med å forstå, uttrykke og/eller bruke språket)

Hvilke språkvansker kan oppstå?

- Forsinket/forstyrret språkutvikling
- Forskjell mellom ekspressivt og impressivt språk
- Uttale/artikulasjon
- Ordforråd

Hva vet vi om kommunikasjon og PWS?

- Dårligere ekspressivt og impressivt språk enn forventet utfra alder og funksjonsnivå
- Generellt bedre evne til å forstå enn å uttrykke seg (her er det variasjon i forskningen)
 - Her er det spesielt variasjon etter subtype

- Munnmotoriske utfordringer > artikulasjonsvansker

Innvirkning på hverdagen

- Forsinket/forstyrret språkutvikling

Kan ha behov for ASK (fokus på supplerende), spesielt før verbal tale kommer

Lett å bare vente og se

Innvirkning på hverdagen

- Ekspressive/impressive språkvansker:

Misforståelser

For høye

forventninger og krav

Innvirkning på hverdagen

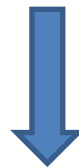
- Artikulasjonsvansker

Vansker med å bli
forstått

Frustrasjon

Kommunikasjonsvansker

Vansker i sosial samhandling

Vansker i sosial samhandling

- Vanskelig med turtaking
- Utfordrende å forstå og følge de sosiale "spillereglene"
- Krevende både å ta initiativ og opprettholde kontakt med andre
- Vanskelig å forstå årsak – virkning
- Kort oppmerksomhetsspenn

Voksenkontakt er enklere enn samhandling med jevnaldrende

Faktorer som kan ha innvirkning på barnets kommunikasjons- og samspillsferdigheter

Faktorer ved omgivelsene

- Mottakers kunnskap om språk og kommunikasjonsutvikling
- Mottakers kunnskap om og forståelse av barnet
- Mottakers sensitivitet og relasjonskompetanse
- Rammer og de fysiske omgivelsene
 - faktorer som påvirker sanseapparatet

Å støtte barnet i den språklige utviklingen

- Ta utgangspunkt i der hvor barnet er (nivå, interesser, fokus)
- Fange opp barnets initiativ
- Sette ord på/benevne det barnet gjør/sier
- Benevne det du selv gjør/andre barn gjør
- Bekrefte barnets følelser/reaksjoner
- Bruke tegn/konkreter/bilder

Forutsetninger for å dyrke styrker

- Jobb for angstdempning
 - Oversikt
 - Tilgang på et kommunikasjonssystem
 - Plan B
- Jobb for godt selvilde
 - Hva mener vi egentlig med mestring
 - Vær til hjelp i forhold til fortolking av hendelser
 - Gå ut i fra at gjensidige misforståelser ligger til grunn for konflikter

Verdig identitet. Sterke sider

- Erstatt det umulige med annet innhold
- Jobb for å plassere barnet i en rolle man kan leve godt med.
- Bygg samværet med andre på **barnets** interesser og ferdigheter

Andre tiltak

- Logoped?
- Forsikre deg om at personen har forstått
- Bruk et enkelt språk – gi en beskjed av gangen
- Tilpass forventninger og krav
- Bruk ASK der det er behov for det

Frambu er en del av Nasjonal kompetansetjeneste for sjeldne diagnoser

De andre sentrene i tjenesten er:

- Nasjonalt kompetansesenter for porfyrisykdommer
- Nasjonalt kompetansesenter for sjeldne epilepsirealiterte diagnoser
- Nasjonalt kompetansesenter for nevroutviklingsforstyrrelser og hypersomnier
- Nevromuskulært kompetansesenter *
- Norsk senter for cystisk fibrose
- Senter for sjeldne diagnoser
- Nasjonalt kompetansesenter for oral helse ved sjeldne diagnoser
- TRS kompetansesenter for sjeldne diagnoser

** Samarbeider nært med Enhet for medfødte og arvelige nevromuskulære tilstander*

Les mer på <https://Helsenorge.no/Sjeldnediagnoser>

